

Bidrag till kännedom om svenska skalbaggar 7

Av

STIG LUNDBERG

1. Kläckningar ur en (*Juniperus communis*)

Ett trädslag, som inte verkar särskilt lockande för entomologerna är en. I Mellaneuropa finns dock bl.a. såväl en speciell långhorning som en barkborre, vilka är bundna till detta trädslag. Från Sverige har mig veterligt iakttagelser av angrepp ej tidigare publicerats.

Under en resa våren 1962 i slutet av april passade jag på att leta efter skalbaggsangripna enar, dels på Öland, dels i Småland. Angrepp var förvisso ej allmänna. Vid Stora Rör på Öland påträffades i en liggande ca 1 m stor enbuske, som troligen avverkats föregående vår, larver av en liten praktbagge, vilken i början av juni kläcktes och som väntat var *Anthaxia 4-punctata* L., känd från tall och gran. Vid Strömserum norr om Kalmar påträffades starka långhorningsangrepp i en ca 1 m lång en liggande öppet, starkt solexponerat, vid landsvägen (fig. 1). Kläckningen resulterade i *Clytus arietis* L., en långhorning, som främst utvecklas i ek, men enligt Palm (die Holz- und Rinden-käfer der Süd- und Mittelschwedischen Laubbäume) även konstaterats från bok, avenbok, lönn och fruktröd i Sverige. Har för egen del även kläckt arten ur en torkande sälge (*Salix caprea*) ävensom från Strömserum och nu tillkommer således en. Ej heller utom Sverige är arten tidigare känd från barrträd, men den hårda enveden överensstämmer till konsistensen väl med de aktuella lövträdslagsens.

I torkande enar i solexponerat läge vid Sjöarp i Blekinge fanns starka angrepp av en cerambycid i vitrötad lös ved. En lärva, som togs hem den 11 maj 1963, kläcktes den 28 maj och resulterade i en hona av *Strangalia melanura* L. Denna art har av T. Palm tidigare konstaterats i ek och gran.

2. *Carphoborus tepluochovi* Spess.

I Ent. tidskrift 1960, s. 114—115 beskriver Paul Butovitch det överraskande fyndet av den för Norden nya *Carphoborus*-arten *tepluochovi* Spess. i Arjeplogs-trakten, Pi lpm. Vid ett besök i Sareks nationalpark våren 1962 undersökte jag på hemresan en döende gran (fig. 2) på stranden av Kama-jokk strax norr om turiststationen i Kvikkjokk den 18 april. Granen stod intill jokken, starkt solexponerad, och orsaken till att den höll på att torka var att den av någon orsak ringbarkats.

I grenarna fanns starka angrepp av främst *Cryphalus saltuarius* Weise
Entomol. Ts. Årg. 84. H. 3—4, 1963

Fig. 1. En, *Juniperus communis*, med angrepp av *Clytus arietis* L. Sm., Strömserum 25.4.62. Foto: S. Lundberg.

och *Callidium aeneum* De G., men dessutom hade jag turen att genast upptäcka ett exemplar av *Carphoborus tepluochovi*, vilket föranledde att jag kapade av några grenar, som togs hem för närmare undersökning. Därvid konstaterades även angrepp av *Phthorophloeus spinulosus* Rey, *Pityogenes chalcographus* L., *Pityophthorus micrographus* L., *Polygraphus subopacus* Thoms. och *punctifrons* Thoms., *Molorchus minor* L. och *Pogonachaerus fasciculatus* DeG. samt *Episernus angulicollis* Th. (bl.a. ett exemplar kläckt den 8 maj; tidigare endast konstaterad inne i lador under barken på tall- och granskärgårdar, stockar och plankor. Se bl.a. Ent. tidskr. 1955, s. 30). Totalt erhölls genom dels framtäljning dels kläckning (pupper omkring 1 maj) ett 50-tal exemplar av *Carphoborus tepluochovi*. Angreppen var synnerligen karaktäristiska. Modergången var djupt inskuren i splinten och gick mestadels längs med grenen med äggfickor åt båda sidorna (fig. 3). Grenarna i vilka angreppen konstaterades växlade mellan 0,5—ca 3 cm:s grovlek. Rent okulärt påminde skalbaggen om *Carphoborus rossicus* Sem., vilken ju dock ej utvecklas i grenar utan i stammen under barken.

3. Coleoptera i häststall

En lokal, som visat sig synnerligen givande ur coleopterologisk synpunkt, är stallarna till Stockholms ridhus. Lokalen har undersöks av ett flertal entomologer och här nedan lämnas en förteckning över hittills påträffade arter. Här meddelade fynd har gjorts av, förutom mig, Hans Wanntorp, Bengt Ehnström och Jan Höjer. Flertalet djur har erhållits genom sållning av hö och spillning.

Pterostichus niger Schall., *melanarius* Ill., *Pristonychus terricola* Hbst, *Clambus pubescens* Redt., *Sericoderus lateralis* Gyll., *Phyllodrepa nigra* Gr., *Xylodromus concinnus* Mssh., *Leptacinus intermedius* Donisth., *Philonthus addendus* Sharp, *corvinus* Er., ? *nigriventris* Th., *Staphylinus ater* Gr., *Heterothops praevius* Er., *Quedius fulgidus* F., *mesomelinus* Mrsh., *Tachyporus hypnorum* F., *Hypocyptus longicornis* Payk., *Oligota parva* Kr., *Atheta euryptera* Steph., *Cratarea suturalis* Mnh., *Gnathoncus nanus* Scriba (1 dött exemplar), *Hypnoidus rivularius* Gyll. (1 dött exemplar), *Carpophilus decipiens* Horn, *Monotoma picipes* Hbst., *Ahasverus advena* Waltl, *Cryptophagus*

Fig. 2.

Fig. 3.

Fig. 2. Gran, *Picea abies*, med angrepp av bl.a. *Carphoborus tepluochovi* Spess. i grenarna. Lu. Lpm., Kvikkjokk 18.4.62. Foto: S. Lundberg.

Fig. 3. Angrepp av *Carphoborus tepluochovi* i grangren. Foto: S. Lundberg.

acutangulus Gyll., *badius* Sturm, *subfumatus* Kr., *seanicus* L., *saginatus* Sturm, *scutellatus* Newm., *distinguendus* Sturm, *cellaris* Scop., *pilosus* Gyll., *Atomaria lewisi* Rtt., *nigripennis* Kugel., *Lathridius nodifer* Westw., *bergrothi* Rtt., *Enicmus minutus* L. *anthracinus* Mnh. (1 exemplar), *histrio* Joy, *transversus* Ol., *Cartodere filiformis* Gyll., *elongata* Curt., *Corticaria fulva* Com. (1 exemplar), *Anobium punctatum* DeG. (döda exemplar), *Niptus hololeucus* Fald., *Tipnus unicolor* Pill., *Eurostis hilleri* Rtt. (flera exemplar), *Ptinus fur* L., *tectus* Boield., *Anthicus floralis* L., *quisquilius* Thoms., *Blaps mortisaga* L., *Tribolium destructur* Uittenb., *Tenebrio molitor* L. samt *Phytonomus nigrirostris* F.

Eurostis hilleri (det. A. Strand) är »ny» för Sverige och har påträffats på denna lokal även utomhus (Wanntorp), medan *Enicmus anthracinus*, *Corticaria fulva* och *Leptacinus intermedius* tidigare ej rapporterats från Uppland. Den sistnämnda är dock känd från flera andra lokaler.

Blaps mortisaga förekommer direkt allmänt främst i sprickor och hål i golvet där även talrikt med larver påträffats. Av den nu som sällsynt betraktade jordlöparen *Pristonychus terricola* har tagits ett 10-tal exemplar.

4. Något om skalbaggsfaunan på en ö i Mälaren

I Ent. Tidskr. 1961, s. 68 beskrivs fyndet av bl.a. den vackra praktbaggen *Dicerca alni* Fisch. i lind på Ekön utanför Sundbyholm i Mälaren strax NO Eskilstuna i Södermanland. Detta fynd föranledde fler exkursioner, totalt ett 10-tal hittills, som resulterat i ytterligare intressanta fynd.

Hela ön är fredad som domänreservat på grund av den rikliga förekomsten av mistellärande lind, vilken gynnats genom avverkning av praktiskt taget alla barrträd. Ön är totalt ca 6,2 ha.

Här nedan följer en förteckning över hittills påträffade bestämda skalbaggsarter. Arter försedda med asterisk har tidigare ej rapporterats från Södermanland. Hittills har dock egentligen endast vedfaunan undersöks någotsnär och mycket torde återstå att finna på denna trevliga ö.

Dromius agilis F., *4-maculatus* L., *Nemadus colonoides** Kr., (flera i ihåliga lindar i anslutning till fågel- mest kajbon), *Choleva faginezi** Jeann. (1 exemplar i grävlingsspillning), *Catops fuliginosus* Er., *tristis* Panz., *Amphyllis globus* F., *Agathidium atrum* Payk., *Stenichnus godarti* Latr., *Scydmaenus hellwigi* Hbst., *Orthoperus atomus* Gyll., *Ptenidium myrmecophilum* Motsch., *Megarthrus depressus* Payk., *sinuatocollis* Lac., *Proteinus brachypterus* F., *Acrulia inflata* Gyll., *Phyllodrepa melanocephala* Thoms., *Omalium rivulare* Payk., *Oxyteleus laqueatus* Marsh., *Stenus flavipalpis* Thoms., *Stilicus rufipes* Germ., *Oligota flavigornis* Boisd., *Anomognathus cuspidatus* Er., *Euryusa sinuata** Er., *Euplectus nanus* Reich., Karsteni Reich., *Bibloporus höglundi** Palm., *Batrisodes venustus* Reich., *Dendrophilus punctatus* Hbst., *Malachius viridis* F., *Dasytes coeruleus* DeG., *Tillus elongatus* L., *Elater pomorum* Hbst., *Procræerus tibialis* Lac., *Melanotus castanipes* Payk., *Athous mutilatus* Rosh. (larver och täckvingar), *Dicerca alni** Fisch., *Cyphon pubescens* F., *Nemosoma elongatum* L., *Grynocharis oblonga* L., *Brachypterus urticae* F., *Cryptarcha strigata* F., *Rhizophagus bipustulatus* F., *dispar* Payk., *Laemophloeus monilis* F., *castaneus** Er., *Triplax aenea* Schall., *Diplocoelus fagi* Guér., *Cryptophagus quercinus** Kr., *fuscicornis** Sturm (kontroll N. Bruce), *populi* Payk., *scanicus* L., *scytellatus* Newm., *Emphyllus glaber* Gyll., *Atomaria morio* Kol., *affinis* Sahlb., *Enicmus hirtus* Gyll., *consimilis* Mannh., *minutus* L., *brevicornis** Mannh., *rugosus* Hbst., *Corticaria impressa* Ol., *serrata* Payk., *Corticarina gibbosa* Hbst., *Litargus connexus* Geoffr., *Mycetophagus fulvicollis** F., *Synchita separanda** Reitt., *Ditoma crenata* F., *Cerylon histeroides* F., *Coccidula scutellata* Hbst., *Cis alni* Gyll., *bidentatus* Ol., *pygmaeus* Mrsh., *Ennearthron cornutum* Gyll., *prunosulum** Perr., *Ernobius mollis* L., *Anobium emarginatum* Dft., *Ptilinus banatensis** Pic., *Rhinosimus planirostris* F., *Schizotus pectinicornis* L., *Anaspis frontalis* L., *Lagria hirta* L., *Prionychus ater* F., *Pseudocistela ceramboides* L., *Isomira murina* L., *Mycetochara flavipes* F., *Palorus depresso* v. *formicetica* Munst., *Tenebrio molitor* L., *Trox scaber* L., *Chlorophorus herbsti* Brahm, *Strangalia melanura* L., *Mesosa curculionoides** L., *Oplosia fennica* Payk., *Exocentrus lusitanus* L., *Orsodacne cerasi* L., *Cryptocephalus labiatus* L., *Chrysomela varians* Schall., *Batophila rubi* Payk. samt *Phyllobius piri* L.

Euryusa sinuata sållades fram ur en lind tillsammans med myran *Lasius brunneus*. Arten, som anses vara bunden till denna myra, är tidigare endast rapporterad från ek.

Dicerca alni har visat sig förekomma i praktiskt taget varje lind dock svåråtkomligt högst upp i de torkande kronorna. Dessutom fanns som väntat angrepp även i klibbal. Kläckningen sker sent och exempelvis den 30 juli 1961 höggs flera imagines och puppor fram ur puppkammare i såväl lind som klibbal.

Laemophloeus monilis förekommer allmänt i barken på döende lindar tillsammans med bl.a. *Synchita separanda* Reitt. (tidigare endast känd från Strömsholmområdet i Västmanland), *Diplocoelus fagi*, *Enicmus brevicornis* och *Litargus connexus*.

Laemophloeus castaneus: Denna art, som ej är sällsynt i Strömsholms-trakten, Västmanland, och som S. Aderbratt tagit i Uppland vid Enköping, borde finnas även på Ekön, varför jag den 25 september 1962 kapade ned en till synes lämplig torkande gren från en av de äldre ekar, som finns på ön. Påträffade också flera larver och t.o.m. en imago trots den sena tidpunkten på året.

Cryptophasus fuscicornis har tagits i några exemplar bl.a. i en ihålig lind i resterna av ett fågelbo. Arten är tidigare känd från Småland, Öster-götland och Uppland.

En av de vanligaste långhorningarna på ön har visat sig vara den eljest ytterst sällsynta långhorningen *Mesosa curculonoides*.

Arten förekommer såväl i torkande grenar på liggande och stående lind-träd som under barken på döende lindstammar. Kläckningstiden är oregel-bunden och åtminstone vissa år mycket sen. Sålunda togs flera imagines och puppor den 25 september 1962 och en imago ute i det fria den 29 oktober 1961. Vid kläckning av *Mesosa*-angripna lindgrenar erhölls den 10 juli 1961 två *Ennearthron pruinulosum* tillsammans med *Cis pygmaeus*.

Långhorningarna *Clorophorus herbsti*, *Exocentrus lusitanus* och *Oplosia fennica* förekommer även allmänt i de döende lindarna.